

Vinko Glandavaš

Dubrovački kapetan (1757—1802)

Dubrovačka je Republika imala priličan broj vrsnih kapetana od kojih su neki kasnije obavljali službu konzula i po nalogu Senata išli u mnoga teška izaslanstva, da sređuju osjetljive državne poslove. Jedan među njima bio je i Vinko Glandavaš. Rodio se g. 1757. u Dubrovniku, gdje je i umro nasilnom smrću g. 1802. i bio pokopan u franjevačkoj crkvi. Iako je u knjigama zapisano, da se rodio sin Glandavaša i da je umro Vinko Glandavaš, iako je u knjigama Senata na brojnim mjestima zapisano samo Glandavaš, naš je Vinko svugdje svoje prezime pisao Glandeveš.

G. 1779. nalazimo ga kao mladog brodskog pisara na pulaci *Madonna SS.ma dele grazie, S. Biagio e S. Francesco Saverio* kojom zapovijeda kap. Ivan Munih iz Slanoga. Poslije četiri godine tj. 1783. kapetan je pulake *Madonna SS.ma del rosario, S. Biagio e S. Niccolò*. Ta je pulaka bila nosivosti od 67 kara i uključivši zapovjednika imala je 10 članova posade. Te iste godine nalazimo ga kao zapovjednika kekije *Maria favorita*. G. 1786. s brodom tipa snow nazvan *L'America* kapetan Glandavaš prevozi teret žita iz Ancone u Livorno i Genovu. Putem mu se razbilo vitlo i krmilarsko kolo, pa su skrenuli u Zaton, da poprave štetu na krmilu. Izvršivši popravak nastaviše put, ali ih je kod otoka Sazana zateklo nevrjeme. Opaživši vodu u kaljužama pomješanu sa žitom zapovjednik sazva brodski savjet koji donosi odluku, da se s brodom skrene u Dubrovnik. Tu pred nadležnim uredom Glandavaš prijavljuje pomorsku nezgodu tj. prodor vode u brod od koje je oštećen teret žita. Glandavašev ujak Petar Bratić Ilijin g. 1788. moli Senat, da mu dopusti u Genovi kupiti brod kojim bi zapovijedao kap. Vinko. Senat prihvaća tu molbu. Kad je g. 1791. na brigantinu *S. Antonio di Padova* kapetan zastave Ivan Katičić tada je na tom istom brigantinu kapetan broda Vinko Glandavaš. Prema zaključku Ureda za pomorstvo još iz g. 1747. ako su na brodu bila oba kapetana uvijek se kapetan zastave smatrao mornarom. Prema tome pravi zapovjednik tog brigantina bio bi kapetan Vinko Glandavaš. Ali iz jedne bilješke o Popisu posade saznajemo, da Glandavaš nije uopće bio ukrcan na tom brodu nego je na njegovom ime glasio turski ferman kojim se služio taj brod, pa je bilo potrebno, da se Glandavaša unese u Popis posade kao da je ukrcan za slučaj, da korsari pod turskom vlašću susretnu brod. Međutim, umjesto Glandavaša morao se tada korsarima javiti Miho Kolačić iz Konavala kao kapetan broda. G. 1793. Glandavaš je zapovjednik drugog brigantina *Il coraggioso* i u njemu sudjeluje kao suvlasnik s pet karata, koliko je tada Senat dopuštao kapetanima, da imaju najviše karata u brodu za plovidbu izvan gulfa (tj. izvan Jadrana) s kojim oni zapovijedaju. Iste godine kapetan Vinko Glandavaš skupa s kap. Jerolimom Pušićem kupio je pravo na brod za plovidbu izvan gulfa od suvlasnika pulake *Madonna delle grazie* kojom je zapovijedao kap. Andrija Miletić, a koja je stradala od požara na sidrištu u Tunisu. Budući da je dubrovačka vlada određivala broj brodova koji plove izvan gulfa vrlo često nalazimo na spomenute kupoprodaje tog prava na brod.

Kao što je dubrovačka plovidba tih godina imala neprilika uopće s berberijskim vladarima (Tripolis, Tunis, Maroko), tako su i njezini odnosi s Alžirom zapali u osjetljivi položaj. Već je g. 1796. Senat bio poslao u Alžir kap. Petra Bratića Ivanova, da te odnose sređuje. Međutim g. 1798. umro je dotadašnji alžirski bej Hasan paša i nasljeđuje ga Sidi Mustafa paša. To je bio povod, da Senat pošalje u Alžir svog izaslanika koji će se pokloniti novom beju i s njime učvrstiti odnose dobrog prijateljstva. Dva su bila kandidata za to izaslanstvo: kap. Ivan Kazilari Jakovljević i kap. Vinko Glandavaš. Prigodom izbora u Senatu većinu glasova dobio je Glandavaš. Iz Dubrovnika je odjedrio s brodom kap. Ivana Golubovića u Livorno i nakon 12 dana izdržane karantene tamo je po nalogu Senata u društvu s dubrovačkim konzulom Brankom kupio darove koje će darovati beju i njegovim ministrima. Za tu kupovinu Senat je odredio 600 zlatnih ve-

nećijanskih cekina. Nekih traženih darova nije bilo u Livornu, pa su ih morali naručiti u Genovi i to da se posebno izrade kao npr. baršum, jer ih i u Genovi nije bilo gotovih. Osim toga nabava je bila otežana što s obzirom na tadašnje česte zapljene brodova, koje su obavljali korsari, darovi nisu smjeli biti engleske proizvodnje. U Alžir je iz Livorna stigao drugim dubrovačkim brodom kap. Petar Kazilari. Međutim, još prije njegova dolaska alžirski su korsari zaplijenili dva dubrovačka broda: kap. Ivana Mata Kazilara i kap. Kristofora Lupija. Lupijev brod *Nettuno* dolazio je iz Amerike s teretom šećera za Livorno i bio je zaplijenjen stoga što potpis na fermanu nije bio vlastoručan već tiskan. Zanimljivo je spomenuti, da Abram Bussarà, administrator dubrovačkog konzulata u Alžiru, nije bio zadovoljan s darovima koje je Glandavaš sobom donio iz Livorna. Širupa (šorbeta) je bilo malo, a voće (kestenje i jabuke) je već počelo gnjiljeti. Glandavašu je teško bilo podijeliti darove. Posebno je jedan bejov ministar bio nezadovoljan, pa je trebalo u Alžiru kupiti još darova za oko 200 cekina. Bilo je ništa manje nego 32 osobe koje je trebalo nadariti. Upravo tada jedan švedski i jedan danski brod obasipali su Alžir svojim dragocijnim darovima. To nas potsjeća na odgovor dubrovačkog vladinog izaslanika kap. Antuna Kazilara Ivanova koji je g. 1780. dao marokanskom ministru kad je popisivao darove koje je Kazilar donio za kralja. Na njegovu opasku, da je dar bijedan Kazilar mu je odmah prijavno odgovorio, da je dar veći od darova koje šalju španjolski i francuski kralj. Na ministrovu pitanje kako to može biti, Kazilar mu je odgovorio: »To je tačno i to će svatko kazati tko poznaje mali opseg naše države i veliku prostranost spomenutih monarhija.« Predavajući Senatovo pismo Glandavaš je trebao zamoliti beja za njegovu moćnu zaštitu nad dubrovačkim brodovima kako bi mogli nastaviti ploviti kao dosad uz ljubaznost njegovih slavnih predšasnika. A Dubrovčani će svakog dana sa cijelim narodom moliti svemogućeg boga za dug i sretan život Njegove Ekscelencije i za najslavnije uspjehe njegova sretnog kraljevstva.

Glandavaš je iz Alžira obavijestio Senat, da je — još prije njegovog dolaska tamo — objavljen rat Francuskoj. Šest velikih brodova otplovalo je otamo, da plijene brodove bilo koje narodnosti koji bi išli u francuske luke ili dolazili iz njih. O tome Glandavaš odmah obaviještava još i dubrovačkog konzula u Livornu, da bi konzul po duzeo potrebno za zaštitu dubrovačke plovidbe. U Livornu se u vezi s time bio prosvu glas, da će francuski korsari plijeniti dubrovačke brodove, jer da su Dubrovčani turski haračari. No tamošnji je francuski konzul umirio dubrovačkog konzula, jer da takav nalog ne postoji.

Kad se Glandavaš iz Alžira vratio u Dubrovnik podstire Senatu izvještaj o tamošnjem radu. Bio je dva puta primljen od beja, posjetio je mnoge ministre i više puta postigao bila su samo lijepa obećanja. Naime, dubrovačka je plovidba i kasnije bila ometana od alžirskih korsara. Tako su već naredne godine zaplijenili brod kap. Josipa Šimunovića s teretom žita na putu iz Soluna za Genovu.

Za poznatu pretjeranu štedljivost dubrovačkog Senata zanimljiv je i slučaj s Glandavašem. Kao svakome koga je Senat slao u državna izaslanstva tako je njemu i njegovom slugi tačno odredio dnevnice, trošak za hranu, za odijela, a osim toga odobrit će mu se svi oni troškovi za odlazak i povratak, na koje se zakune, da je zaista potrošio. Međutim, kod ispitivanja njegovog obračuna Računski ured mu nije odobrio troškove za pranje tkanina i vlasuljara. Nadalje, kako smo već vidjeli, bio je prekoračio iznos odobren mu za darove. U svojoj molbi Senatu Glandavaš je iznio prilike koje su ga prisilile, da potroši više od ovlaštenja i Senat je prihvatio njegovu molbu. Osim toga Senat mu je darovao 100 zlatnih venecijanskih cekina za izaslanstvo u Alžir. U to vrijeme u vezi s nevoljama kojima je bila izložena dubrovačka plovidba bile su se nagomilale velike novčane obaveze koje je trebalo

platiti. Stoga baš u času, kada Senat šalje Glandavaša u Alžir g. 1798. donosi zaključak, da se od brodova za plovidbu izvan gulfu mora naplatiti 9298 kolonarskih peča za pokriće troškova u vezi s Tripolijem, Tunisom, Alžirom i Marokom.

Dubrovačka vlada još jednom zaposluje Glandavaša u vezi s Alžirom. To je bilo g. 1799., a tiče se zapljene dubrovačkog brika kap. Ivana Jerkovića koju su obavili Portugalci kod otoka Malte kad se brod nalazio na putu iz Akke u Maone s teretom koji je bio vlasnosti alžirskih trgovaca. Alžirski bej je tražio, da dubrovačka vlada njegovim podanicima nadoknadi štetu, a ujedno je prijetio odmazdom nad dubrovačkim brodovima. Za uređenje toga spora vlada šalje Glandavaša u Palermo, gdje se tada nalazio engleski admiral Nelson i Glandavaš mu je trebao izložiti taj događaj. Vlada se nadala, da će Nelson udovoljiti njezinoj molbi, jer je bila neprestano uznemiravana alžirskim prijetnjama za omazdu nad dubrovačkim brodovima. Usto je Glandavaš imao vladine pismene preporuke za Andreja Italinskog, tajnika ruskog poslanstva, za zapovjednika portugalske flote Marchese di Nizza, za Hamiltona, britanskog poslanika na dvoru Dviju Sicilija tada premještenom u Palermo i za tamošnjeg dubrovačkog konzula Mata Martineza. Zanimljivo je, da je Senat tom prigodom Glandavašu — ali samo za ovaj put — podijelio čast kapetana milicije, koju je inače podijeljivo svojim konzularnim predstavnicima, što Glandavaš ni sada ni kasnije nije bio. Senat je sumnjao u Jerkovićevo ispravno postupanje u času kad su mu Portugalci zaplijenili brod i teret, pa je zaključio, da se zapljene sva njegova pokretna i nepokretna dobra gdje se god ona nalazila. Osim toga ga je Ured za pomorstvo morao pozvati, da se u roku od dva mjeseca vrati u Dubrovnik i da sobom donese brodski dnevnik. Međutim, neka brod ostane tamo gdje se nalazio.

Glandavašev rad je bio ometan zbog toga što je portugalska flota često izlazila iz Palerma, pa je dugo vremena prošlo dok je mogao razgovarati sa zapovjednikom. Glandavaš mu je predao predstavku u kojoj je izložio nepravilan rad njegovih naoružanih brodova prigodom zapljene tereta koji je bio vlasništvo alžirskih trgovaca, a nalazio se na brodu pod neutralnom dubrovačkom zastavom. Glandavaš je u Palermu u stalnoj vezi s ruskim poslanikom Italiskim i od njega saznaje, da je tamošnji dvor dobio popis osoba jakobinski nastrojanih i da je među njima Frano Caracciolo, dubrovački diplomatski agent u Napulju. Pod sugestijom Italinskog Glandavaš piše Senatu, da bez odugovlačenja smijeni Caracciola s položaja, kako bi kod tamošnjeg dvora ostao neoskrvnen ugled Dubrovačke Republike. Vlada se na to nije obazirala, jer je Caracciolo na tom mjestu ostao sve do kraja Republike.

Vrativši se neobavljena posla u Dubrovnik vlada ga u listopadu 1799. šalje izravno na portugalski dvor u Lisabonu. Jedan razlog više tome bila je portugalska zapljena još jednog dubrovačkog broda tj. onog kap. Antuna Kristića. Da bi ga vlada udobrovoljila za tako dalek put i teško izaslanstvo izabrala ga je za konzula u Solunu, ali da tu službu nastupi nakon što istekne rok od pet godina tadašnjem konzulu Mihiu Milkoviću, koji je baš te godine 1799. nastupio svoju dužnost. Međutim, Glandavaš nikad nije bio na tom unosnom poslu i za konzula i za državu, jer je — kako ćemo kasnije vidjeti — umro već g. 1802. Na putu iz Dubrovnika za Livorno brod kap. Ivana Žitkovića kojim je Glandavaš putovao bio je zaustavljen od sardinskih gusara koji su im oduzeli stvari koje su im se sviđale. U Livornu je brod bio stavljen u 20-dnevnoj karanteni. Došavši konačno u Lisabon Glandavaš se morao ponajprije javiti tamošnjem dubrovačkom konzulu Bartolomeju Chiglionu, a zatim prvom ministru predati Senatovo pismo. Sobom je nosio Senatove upute za svoje izaslanstvo, izvorno pismo za prvog portugalskog ministra, prijepis tog pisma, pismo za konzula u Lisabonu, popis predmeta kojeg su zaplijenili kap. Kristiću, teretnicu za robu ukrancu na brod kap. Jerkovića i prijepis predstave koju je u Palermu predao zapovjedniku portugalske flote. Prema Senatovim uputama Glandavaš je od Portugalaca trebao tražiti vraćanje dvaju zaplijenjenih tereta ili njihovu protuvrijednost. Vlada je bila obaviještena od Federika Chirika, svog konzula u Carigradu, da je uspješno preporučio dubrovačku zabrinutost u ovom poslu

engleskom poslaniku kod Porte koji mu je obećao, da će se zdušno zauzeti. Također su na tome radili dubrovački senatori u Beču kod tamošnjeg portugalskog poslanika. Nema pobližih podataka kako je Glandavaš obavio svoj zadatak u Lisabonu. Čini se, da nije postigao ništa povoljnog, jer mu vlada koncem srpnja g. 1800. dopušta, da tamo ostane još mjesec dana, a zatim da se vrati u domovinu svršio ili ne te poslove. Nepovoljan rezultat tog izaslanstva izlazi i iz jedne molbe njegove žene koju upućuje Senatu g. 1802. neposredno nakon Glandavaševe smrti.

U teškom položaju, u kojem se našla dubrovačka plovdba zbog zapljena alžirskih tereta, Senat g. 1800. donosi zaključak, da dubrovački kapetani ne smiju na svojim brodovima krcati nikakav teret vlasnosti Alžiraca. U okružnici svojim konzulima Senat kaže, da je to učinjeno zbog izričite želje beja koju je iznio dubrovačkom dragomanu Nikoli Radelji, koji se baš tada nalazio u Alžiru u državnom izaslanstvu. A u pismu upućenom Naftali Busnanu, novom administratoru dubrovačkog konzulata u Alžiru, spominje da to nije učinjeno zbog nekog neprijateljstva, već iz krajnje potrebe i da je to bio jedini izlaz nakon što je spomenuti dragoman isplatio 60.000 pjastra za robu Alžiraca koju su zaplijenili Portugalci.

G. 1801. Senat prihvaća molbu Glandavaša, da može kupiti u inozemstvu brod od neutralne nacije i zamijeniti ga s onim koji je trebao sagraditi na domaćem brodogradilištu. Naime, zbog konfiskacije broda u Aleksandriji Glandavaš je već tri godine bio nezaposlen. Kao zastupnik Antuna Radovića, dubrovačkog konzula u Cagliariju, Glandavaš se g. 1802. uzaludno brine, da od njegovog dužnika kap. Zamiljana naplati iznos od 1500 španjolskih peča.

Kad je g. 1802. Glandavaš umro ostavio je iza sebe u siromašnom stanju: ženu, dva maloljetna sina i 80-godišnjeg oca. Na molbu sinova Senat je dodijelio Glandavaševom ocu doživotno 8 dinarića na dan, a toliko isto i svakom od sinova. Kad djed umre tada njegovih 8 dinarića ide dvojici unuka dok ne dođu na 18 godina. Osim toga je sinovima bilo dodijeljeno jedno mjesto u plovidbi izvan gulfu uz uvjet, da to mjesto može koristiti stariji sin kad dođe na 18 godina. Pod mjestom se razumijevalo pravo, da može imati (tj. graditi i kupiti) brod i s njim ploviti izvan Jadrana. Ako bi stariji sin umro tada to mjesto pripada mlađem sinu, a ako bi obojica umrla tada ono pripada državi. Budući da to pravo nije prelazilo na njihovu majku moglo bi se zaključiti, da s tim mjestima nisu mogle raspolagati žene. I zaista nisam naišao na takav primjer. Međutim, žene su mogle biti suvlasnici karata u brodu i o tome ima dosta primjera u knjigama Dubrovačke Republike. Iz gornjeg postupka vlade prema Glandavaševim nasljednicima izlazi, da je vlada cijenila njegove zasluge za javne poslove. Osim toga i ovo je mali primjer između mnogih i daleko većih o humanitarnom radu Dubrovačke Republike prema svojim potrebnim podanicima. G. 1806. Senat prihvaća neku molbu Marije žene pok. Vinka Glandavaša, ali ne znamo što je tražila, jer tu molbu nismo mogli pronaći među spisima. Međutim, znamo, da je g. 1808. tražila od tadašnje francuske vlasti pomoć navodeći, da se nalazi u siromaštvu. Ubilježili su je u popis onih osoba kojima će se pružiti pomoć iz blagajne Blagog djela. Iz te njezine molbe saznajemo i zanimljiv podatak, naime, da je ona sada promjenom vlasti tj. iz dubrovačke na francusku izgubila prihod od 800 pjastrara godišnje, na koliko je prije iznajmljivala turski brodski ferman svog pokojnog muža.

Iz iznesenih podataka vidimo, da je Vinko Glandavaš jedan od istaknutih kapetana starog Dubrovnika kojem je vlada bila namijenila osjetljivi i težak zadatak, da pomogne dubrovačkoj plovidbi u neprilikama koje je imala s Alžircima i Portugalcima. Ako uvažimo prilike pod kojima su se tada obavljale zapljene tereta i brodova i kako je bio dug i težak posao oko spašavanja te imovine onda za neuspjeh njegovih putovanja u Palermo i Lisabon ne možemo kriviti Glandavaša.

IZVORI:

Cons. rog. 3/205, 206, 207, 209; Ponente 27. 6/133, 134, 135; Prep. 18. st. 3146, 3194, 3200, 3277, sve iz Histo-rijskog arhiva u Dubrovniku.